

Ek J. Terimler Sözlüğü

Ürün. Üretim sırasında, işlevini kimyasal bileşiminden daha fazla belirleyen özel bir şekil, yüzey veya tasarım verilen (elyaf, tekstil kumaşı, düğme, fermuar gibi) nesnedir.

Biyobirikimli. Canlı organizmalar tarafından ortadan kaldırılamayan ve biyolojik olarak birikme eğiliminde olan, yani besin zincirinin tamamında daha konsantrê hâle gelen maddelerdir. Bu maddelerin konsantrasyonları, insan sağlığına veya çevreye zarar verecek seviyelere ulaşabilir.

Kanserojen. Kanserojen madde, maddeye maruz kalınan durumlar ile insanlarda kanser arasında bir ilişki kurulmuş olan maddedir.

CAS. CAS kayıt numaraları, kimyasal elementler, bileşikler, polimerler, biyolojik diziler, karışımlar ve alaşımlar ile ilgili benzersiz sayısal tanımlayıcılardır. Amerikan Kimya Derneği'nin bir bölümü olan Kimyasal Kuramlar Servisi (CAS - Chemical Abstract Service), literatürde tanımlanmış olan her kimyasala bu tanımlayıcıları atar. Amaç, kimyasalların genellikle birçok adı olduğundan veri tabanı aramalarını daha kolaylaştırmaktır. Neredeyse tüm molekül veri tabanları, CAS numarasına göre arama yapılmasına olanak tanır.

Kimyasal madde. Sabit bileşim ve özelliklere sahip bir kimyasal element ve bileşikleridir. CAS numarası ile tanımlanır.

Kimyasalların Sınıflandırılması ve Etiketlenmesine İlişkin Küresel Uyumlulaştırılmış Sistem (GHS). GHS, her bir kimyasalın belirli zararlarını belirlemek, kimyasallar ve hâlihazırda belirlenmiş zararları hakkında mevcut verileri kullanarak sınıflandırma kriterleri oluşturmak ve zararlarla ilgili bilgilerin etiketler ve SDS'ler üzerinde iletilmesini düzenlemek ve kolaylaştırmak için geliştirilmiş teknik bir yaklaşımdır.

Saptama sınırı (LOD - limit of detection). MDL'nin 1x ila 4x üzerinde olan ve hesaplanmış MDL'nin makul olduğunu doğrulamak için analiz edilen değerdir. Bu değer, laboratuvaradan laboratuvara değişir.

Tayin sınırı (LOQ - limit of quantification). (PQL (practical quantification limit - uygulamadaki tayin sınırı) olarak da bilinen) LOQ, belirlenen kabul kriterleri dâhilinde analit geri kazanımı ile test yönteminin yeniden üretilebilir ve sağlıklı olduğu sınırdır. Numuneler, analiz edilmeli ve (gerçek değer %70 ila %130'u gibi) geri kazanım sınırlarını karşılamalıdır. Bu değer, laboratuvaradan laboratuvara değişir.

Sınır değer. Ürünlerde izin verilen maksimum kimyasal madde miktarıdır.

Üretimde kısıtlanmış maddeler listesi (MRSL). MRSL, üretim tesislerinde kullanılan kimyasal formülasyonlardaki maddelere ilişkin konsantrasyon sınırlarını belirler. MRSL sınırları, malzeme üretmek için kullanılan ancak bitmiş ürüne girmeyecek proses kimyasallarını ele alarak kısıtlanmış maddelerin kasıtlı olarak kullanılması olasılığını ortadan kaldırmak için tasarlanmıştır.

Malzeme güvenlik bilgi formu (MSDS). Belirli bir maddenin özelliklerine ilişkin verileri içeren formdur. MSDS'nin tam olması gereken biçim, ulusal gerekliliğin ne kadar spesifik olduğuna bağlı olarak bir ülke içindeki kaynaktan kaynağa değişebilir. MSDS'nin yerini artık standart hâle getirilmiş SDS almıştır.

Metot saptama limiti (MDL - method detection limit). Belirli bir konsantrasyondaki numunenin birkaç tekrarına dayanan matematiksel olarak türetilmiş sınırdır. Yanlış negatifleri önlemek için tasarlanmış olsa da yanlış pozitiflere eğilimlidir (sebebi ise verilerin bu seviyede yanlış olmasıdır). Bu değer, laboratuvaradan laboratuvara değişir.

Koruyucu. Organik maddeleri bozunmaya veya fermantasyona karşı korumak için kullanılan kimyasal bir maddedir.

REACH. Avrupa Birliği'nin Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması hakkında yönetmeliği, kimyasal maddelerin ve 'ürünlerin' kendilerine özgü özelliklerinin daha iyi ve daha erken belirlenmesi yoluyla insan sağlığının ve çevrenin korunmasını geliştirmeyi amaçlar. AB'ye giren tüm ürünlerde REACH yönetmeliğine uygun hareket edilmelidir. www.echa.europa.eu adresinden daha fazla bilgi edinebilirsiniz.

Raporlama sınırı. AFIRM RSL'de, laboratuvarlar arası LOQ'ya dayanan raporlama sınırları – (Laboratuvar Teknik Danışma Kurulu tarafından belirlenen keyfi sınırlar) kullanılır. Raporlama sınırları, AFIRM'e üye markaların düzenlemelere tabi bir sınırın altındaki verileri yakalamalarına olanak tanıırken saptama sınırına kadar veri toplamamalarını ve yanlış pozitif veya hatalı verilerle karşılaşmamalarını sağlayarak bu yönüyle markalar için faydalıdır.

Kısıtlanmış maddeler listesi (RSL). Bitmiş ürünlerde kısıtlanan veya yasaklanan kimyasalları tanımlar.

Güvenlik bilgi formu (SDS). SDS, kimyasal madde üreticisi tarafından belirli bir maddenin özelliklerine ilişkin güvenlik verilerini içeren bir belgedir. Ürün yönetimi ve iş yeri güvenliğinin önemli bir bileşeni olup çalışanlara ve acil durum personeline bu maddeyi güvenli bir şekilde kullanma veya bu maddeyle çalışma prosedürlerini iletmeyi amaçlar ve fiziksel

veriler, toksisite, sağlık üzerindeki etkiler, ilk yardım, reaktivite, depolama, bertaraf, koruyucu ekipman ve dökülme kontrol prosedürleri gibi bilgileri içerir. SDS, on altı bölümden oluşur ve her bölüm standartlaştırılmış bir sınıflandırma yöntemi kullanılarak belirli bilgileri içerir. Bu standartlaştırılmış yöntem, "MSDS" formunun yerini almıştır. SDS'le ilgili örnekler ve açıklama için Ek H'ye bakın.

Solvent. Yağlar gibi diğer maddeleri çözebilir veya içinde başka bir maddenin çözünerek bir çözelti oluşturduğu maddedir.

Yüksek önem arz eden maddeler (SVHC'ler). SVHC'ler, uygun alternatifler belirlendiğinde ("SVHC'ler" olarak anılan) potansiyel olarak en tehlikeli kimyasalların aşamalı olarak değiştirilmesini gerektiren REACH'te tanımlanmıştır.

Teknik bilgi formu (TDS). Kimyasal madde üreticileri tarafından sağlanan ve belirli kullanım alanları ve kapsamı ile birlikte bir kimyasal maddenin ayrıntılı teknik açıklamasını içeren belgelerdir.

Kullanım yasağı. Bazı kimyasal maddelere veya madde gruplarına yönelik bir kullanım yasağı belirlenebilir. Bu maddelerin veya madde gruplarının ürün imalatında kasıtlı olarak kullanılması yasaktır. Bu, ürünlerin imalatında kullanılan (renklendiriciler veya tekstil yardımcı maddeleri gibi) kimyasal ürünlerin, kasıtlı olarak bu maddeleri veya madde gruplarını içermemesi gerektiği anlamına gelir. Kullanım yasağının amacı, ihtiyatlı olma ilkesini uygulayarak zararlı maddelerin çevreye salınmasını önlemek ve üretilen üründe ortaya çıkmasını engellemektir.

Uçucu madde. Bir madde, normal atmosferik basınçta düşük kaynama noktasına sahipse uçucu olarak kabul edilir. Uçucu kimyasallar (örn. Formaldehit), daha kolaylıkla buharlaşıp hareket edebildiğinden ürünlerde çapraz kontaminasyona neden olabilir.

Tehlikeli Kimyasalların Sıfır Deşarjı (ZDHC) Programı. ZDHC Programı, ZDHC Vakfı'nın denetimi altındadır. Vakfın amacı, çevre ve insan sağlığının artırılması için tekstil, deri ve ayakkabı tedarik zincirinde sıfır zararlı kimyasal deşarjına doğru ilerleme göstermektir. Programda, sektörle uyumlu bir MRSL, Atık Su Yönergeleri ve kimyasal ve atık su kalitesi verilerinin dağıtılmasını sağlayan bir Ağ Geçidi yer alır.